

การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

THE SCHOOL ADMINISTRATION BASED ON THE THREEFOLD TRAINING
IN THE INTEGRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER KHON KAEN PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ประภาภรณ์ ภูขาว¹

Praphaphon Phukhao¹

¹รองผู้อำนวยการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

¹Deputy Director Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1

Corresponding author e-mail: pra.pha.phon@hotmail.com

Received: 28 October 2021; Revised: 30 December 2021; Accepted: 30 December 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 113 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม นำเสนอผลการวิจัยด้วยการใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ด้านการบริหารงานวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านการบริหารงานทั่วไป ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ด้านการบริหารงานบุคคล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ตามลำดับ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า สามารถบูรณาการหลักไตรสิกขาได้หลายด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากรทางการบริหาร เช่น บุคลากร ระบบบริหาร อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม หลักสูตร สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานสวัสดิการ และงบประมาณ 2) ด้านกระบวนการบริหาร เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ 3) ด้านผลลัพธ์ เช่น ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการ และ 4) ด้านผลกระทบ เช่น ผลสะท้อนกลับจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียกับสถานศึกษา

คำสำคัญ:

การบริหาร
สถานศึกษา,
หลักไตรสิกขา,
การบูรณาการ

2 การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study the state of educational institute administration according to the Tri-sikkha principles in educational institutions under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1 and 2) to study the school administration according to the Tri-sikkha principles in an integrated manner. This research is a quantitative research. The sample group used in the study consisted of 113 samples. The instruments used in the study were questionnaires. The results were presented using statistics such as mean and standard deviation. to analyze the data.

The result of the study found that: The condition of educational institution administration according to the Tri-sikkha principles in educational institutions under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 found that it was at a high level in all aspects. Sorted from most to least, namely, budget management. The mean was 4.06 in academic administration. The mean was 4.05 in general administration. The mean was 4.04 in personnel management. The mean was 4.03 respectively.

In the integrated management of educational institutions according to the Tri-sikkha principles, it was found that the Tri-sikkha principles could be integrated with 1) administrative resources such as personnel, administrative systems, buildings and environments, curricula, media and learning resources. educational equipment basic utilities, welfare and budget; 2) administrative processes such as planning, organization personnel management 3) The outcome aspect, such as the factors of right-mindedness and school administration according to the Tri-sikkha principles, and 4) the impact aspect, such as the feedback from the people involved and having interests in the school.

Keywords:

The School Administration, The Threefold Training, Integration

บทนำ

ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีผลทำให้การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ใช้อยู่ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการหลายประการ หนึ่งในนั้นคือเรื่องของการบริหารการศึกษา (Education Administration) ในช่วงระยะ 6-8 ปีที่ผ่านมากระแสปฏิรูปการศึกษาได้ไหลหรือเคลื่อนเข้าไปในทุกวงการ เนื่องจากได้ปลุกกระแสการปฏิรูปการศึกษาควบคู่กับกระแสปฏิรูปการเมือง และทำให้เป็นประเด็นทางการเมืองนำไปสู่การออกกฎหมายและรัฐบาลนำมากำหนดเป็นวาระแห่งชาติ นั่นคือประชาชนทุกคน จะต้องมีส่วนร่วมสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา จนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญของการพัฒนาประเทศโดยใช้ความรู้เป็นฐานและนำสู่

เป้าหมายสูงสุดของประเทศ คือ การพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน (พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ขยรัตน์, 2558, น. 320) การบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะดำเนินการตามหลักการและแนวปฏิรูปการศึกษาแล้ว ยังต้องยึดหลักการดำเนินการตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า (พาทีพย ฆมค้ำ, 2552, 11-13)

ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากมีความหมายครอบคลุมการปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่นำมาใช้สำหรับจัดการศึกษาและพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาจึงได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “สิกขา” หรือ ที่เรามักเรียกกันว่า “ศึกษา” เป็นอย่างมาก จนกล่าวได้ว่าเรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2532, น. 70-71) สำหรับในคัมภีร์พระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าได้ตรัสเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของไตรสิกขานี้ว่า “ภิกษุผู้ที่มีความเพียรเอาใจใส่ปฏิบัติตามหลักสิกขา 3 ประการ คือ ประพฤติศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา อยู่เป็นนิจบังนิตย่อมเรียกภิกษุเช่นนั้นว่าเป็นนักศึกษา เป็นนักปฏิบัติ มีความประพฤติบริสุทธิ์ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบ เป็นนักปราชญ์ เป็นผู้ถึงที่สุดแห่งการปฏิบัติในโลก เป็นผู้ประกอบด้วยวิมุตติอันเป็นที่สิ้นตัณหา ย่อมมีจิตหลุดพ้นจากสังขารธรรมเพราะวิญญานดับสนิท เหมือนความดับแห่งประทีป เป็นต้น (อง.ตัก. (ไทย) 20/91/32)

พุทธพจน์ที่ยกมานี้ทำให้เห็นได้ว่าไตรสิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเข้าไว้ด้วย ดังนั้นไตรสิกขาจึงเป็นหลักธรรมที่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษดังต่อไปนี้ คือ (1) ไตรสิกขาเป็นที่หลอมรวมสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ คือ พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ภิกษุศึกษาในหลักไตรสิกขาแทนการฟังหรือการสวดปาฏิโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์ทุกกึ่งเดือนได้ (อง.ตัก. (ไทย) 20/85/310-311) (2) ไตรสิกขาเป็นสิกขาบทเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ คือ พระพุทธเจ้าตรัสถึงการที่ภิกษุที่มีศีล สมาธิ ปัญญาบริบูรณ์ แม้จะละเมตสิกขาบทเล็กน้อยบ้าง แต่สมาทานศึกษาในสิกขาบทที่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์อย่างมั่นคง ทำเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติให้แจ้ง สิ้นอาสวะกิเลสด้วยปัญญาจึงเข้าถึงปรินิพพานในปัจจุบัน (อง.ตัก. (ไทย) 20/91/319-32) (3) ไตรสิกขามีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในภายหลังคัมภีร์พระไตรปิฎกก็ได้ให้ความสำคัญกับไตรสิกขานี้เป็นอย่างมาก เช่น คัมภีร์วิมุตติมรรค ที่แต่งขึ้นโดยพระอุปติสสเถระ ชาวศรีลังกา คัมภีร์วิมุตติมรรคนี้ จัดอยู่ในประเภทปกรณ์พิเศษที่นำเอาหลักไตรสิกขาในคัมภีร์พระไตรปิฎก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาแต่งอธิบายขยายความได้อย่างละเอียด และ คัมภีร์วิสุทธิมรรค ที่แต่งขึ้นโดย พระพุทธโฆสเถระ คัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้จัดอยู่ในประเภทปกรณ์พิเศษ เช่น เดียวกันกับคัมภีร์วิมุตติมรรคที่นำเอาหลักไตรสิกขาในคัมภีร์พระไตรปิฎก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาแต่งอธิบายขยายความได้อย่างละเอียดและพิสดารเป็นอย่างมาก ไตรสิกขาในคัมภีร์วิมุตติมรรคและคัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้ได้มีความสำคัญต่อการศึกษาและการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธที่นับถือพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาทในประเทศต่างๆ เป็นอย่างมาก (4) ไตรสิกขาเป็นที่หลอมรวมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา คือ หลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนาจัดเข้ารวมอยู่ในหลักไตรสิกขานี้ทั้งสิ้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542, น. 601) ได้ให้ทัศนะว่า ไตรสิกขานี้บ่งชี้ว่าเป็นระบบการปฏิบัติธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีขอบเขตครอบคลุมมรรคทั้งหมด และเป็นการนำเอาเนื้อหาของมรรคไปใช้อย่างหมดสิ้นสมบูรณ์ จึงเป็นหมวดธรรมมาตรฐานสำหรับแสดงการปฏิบัติธรรม และมักใช้เป็นแม่บทในการบรรยายวิธีการปฏิบัติธรรม” เป็นต้น แนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาเชิงบูรณาการ เป็นการนำเอาหลักไตรสิกขา ที่มีอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะไตรสิกขานี้สามารถนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนด ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร นโยบาย

4 การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

เป้าหมาย และกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาได้ การนำเอาหลักไตรสิกขามาใช้บูรณาการเข้ากับการบริหารสถานศึกษาในด้านต่างๆ เช่น ด้านบุคลากร ระบบบริหาร อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม หลักสูตร สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐาน สวัสดิการ งบประมาณ บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น ก็จะทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์ ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ได้ ดังนั้น ไตรสิกขาจึงจัดว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในทางพระพุทธศาสนา หากได้นำแนวคิดนี้มาใช้บริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการ ให้ครอบคลุมการดำเนินการทุกด้าน ก็จะทำให้สถานศึกษาดำเนินก้าวหน้าไปสู่ผลสำเร็จที่สมบูรณ์ได้

ในอดีต รัฐบาลของ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้มีเจตนารมณ์ ที่จะนำการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเข้ามาไว้ในโรงเรียนในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงได้จัดประชุมปฏิบัติการ การจัดการศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ภายหลังจากประชุมในครั้งนั้นแล้ว ท่านนายกรัฐมนตรีได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนวิถิพุทธขึ้น ใน พ.ศ. 2545 ซึ่งโรงเรียนวิถิพุทธนี้ หมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไปแต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถิพุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่แต่เดิมมาใช้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขามาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน โดยหวังว่าจะทำให้การจัดการศึกษาเข้าสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ แต่เหตุการณ์ปรากฏต่อมาว่า การเข้าร่วมโครงการของโรงเรียนวิถิพุทธที่ผ่านมาก็ได้ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน คือ ยังขาดความเข้าใจในแนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาเชิงบูรณาการ (มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547, น. 2) ผู้วิจัยเห็นว่าหากได้มีการทำการวิจัยในเรื่องนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญที่จะได้รับดังกล่าวจึงได้ทำการวิจัยในเรื่องนี้ โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 157 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample) โดยใช้สูตรทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973, pp. 727-728) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{(1 + N(e^2))}$$

โดย n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากร (จำนวนทั้งหมด 157 คน)

e คือ ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Error) โดยในการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้เท่ากับ .05 หรือภายใต้ความเชื่อมั่นที่ 95 %

$$\text{แทนค่าลงในสูตร } n = \frac{157}{(1 + 157(0.05^2))}$$

$$n = 112.75$$

จากการคำนวณของขนาดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 112.75 เพื่อให้เกิดความแม่นยำ งานวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ดังนี้

2.1) การสร้างเครื่องมือ

โดยผู้วิจัยได้นำเนิ่นการสร้างแบบสอบถามในการวิจัยโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ได้แก่

- ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตในการศึกษาวิจัย และเพื่อใช้เป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

- นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามากำหนดกรอบโครงสร้างของคำถาม โดยกำหนดขอบเขตข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ และตามกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้

- สร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้

2.2) ลักษณะเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะแบบสอบถาม (Questionnaire) ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จังหวัดขอนแก่น จำนวน 32 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) จำนวน 4 ข้อ

โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า Rating Scale ซึ่งเป็นการสร้างคำตอบตามแนวหลักของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ และมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	การจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ	มากที่สุด
4	หมายถึง	การจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ	มาก
3	หมายถึง	การจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ	ปานกลาง
2	หมายถึง	การจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ	น้อย
1	หมายถึง	การจัดกิจกรรมอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ดังนั้น ข้อมูลที่วิเคราะห์จากแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานประมาณค่าโดยแปลผลจากค่าเฉลี่ย โดยกำหนดช่วงคะแนน (Class interval) ดังนี้

6 การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

โดยเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามหลักแนวคิดของ เบสท์ (Best) ดังนี้ (ประคอง วรรณสูตร, 2542, น. 108)

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	แปลว่า	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	แปลว่า	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	แปลว่า	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	แปลว่า	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	แปลว่า	น้อยที่สุด

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย เรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

- ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว มาตรวจทาน แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมทั้งเนื้อหาสาระและการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

- นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามในการวิจัย เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหา และโครงสร้าง (Content Validity) รวมทั้งความเหมาะสมของคำถาม โดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า .5 มาใช้เป็นข้อคำถาม จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามระหว่าง 1.00 แบบสอบถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงของเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Try - out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จำนวน 30 คน จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบวัดความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ ครอนบัค (Cronbach) ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ .830

- ผู้วิจัยได้แก้ไขและปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ได้จากการทดลองใช้พร้อมจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การรวบรวมเอกสารโดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการ

3.2 การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ และส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จังหวัดขอนแก่น นำมาประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์กับแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 แล้วรวบรวมข้อมูลตามประเด็นนำมาเรียบเรียงนำเสนอแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลวิเคราะห์สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมและในแต่ละด้าน

(n = 113)

ข้อคำถามในแต่ละด้าน	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S. D.	แปลผล
การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.04	.262	มาก
การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงานบุคคล	4.03	.239	มาก
การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.05	.240	มาก
การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงบประมาณ	4.06	.234	มาก
รวม	4.04	.136	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04, S.D. = .136$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.06, S.D. = .234$) การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.05, S.D. = .240$) การบริหารสถานศึกษาตามหลัก

8 การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ไตรสิกขา ด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .262) การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .239) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการบริหารงานทั่วไป

(n = 113)

ข้อความคำถามด้านการบริหารงานทั่วไป	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S. D.	แปลผล
กระตุ้นให้เกิดการปรับปรุง และสร้างความตระหนักให้เกิดกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.11	.660	มาก
มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และค่านิยมในการบริหารงาน	4.08	.746	มาก
มีการฝึกอบรมการเรียนรู้ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมตามกฎระเบียบ และประเพณีทางสังคม	4.05	.766	มาก
โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รักศักดิ์ศรี มีจริยธรรม และปฏิบัติตามกฎระเบียบและประเพณีทางสังคม	4.04	.784	มาก
เห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สะอาด สะดวกสบาย เป็นระเบียบเรียบร้อย	4.04	.767	มาก
ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ รักศักดิ์ศรี มีจริยธรรม และปฏิบัติตามกฎระเบียบ และประเพณีทางสังคม	4.01	.688	มาก
มีวัฒนธรรมและค่านิยมในการบริหารงานเป็นไปในแนวเดียวกัน	4.00	.768	มาก
ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรมและค่านิยม ที่มุ่งปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและทัศนคติของผู้บริหาร	3.98	.756	มาก
รวม	4.04	.262	มาก

ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .262) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กระตุ้นให้เกิดการปรับปรุง และสร้างความตระหนักให้เกิดกับผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .660) รองลงมา มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม และค่านิยมในการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .746) มีการฝึกอบรมการเรียนรู้ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมตามกฎระเบียบและประเพณีทางสังคม ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .766) โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รักศักดิ์ศรี มีจริยธรรม และปฏิบัติตามกฎระเบียบและประเพณีทางสังคม ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .784) เห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สะอาด สะดวกสบาย เป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .767) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ รักศักดิ์ศรี มีจริยธรรม และปฏิบัติตามกฎระเบียบและประเพณีทางสังคม ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .688) มีวัฒนธรรมและค่านิยมในการบริหารงานเป็นไปในแนวเดียวกัน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .768) และ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรมและค่านิยม ที่มุ่งปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและทัศนคติของผู้บริหาร ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .756) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการบริหารงานบุคคล

(n = 113)

ข้อความคำถามด้านการบริหารงานบุคคล	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S. D.	แปลผล
ให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันแก่บุคลากรทางการศึกษา	4.11	.673	มาก
ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความรู้ความสามารถพัฒนาองค์กร	4.11	.660	มาก
ผู้บริหารยึดหลักการปกครองที่เป็นธรรม เป็นกัลยาณมิตรและยุติธรรม	4.10	.719	มาก
ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ	4.01	.726	มาก
ติดตามและประเมินผลศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานของบุคลากร	4.00	.707	มาก
มีการส่งเสริมความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม	3.99	.675	มาก
ประสานงานที่ดีกับทุกฝ่ายในองค์กรและภาคส่วนในการบริหารงาน	3.97	.784	มาก
อบรมให้ความรู้ คำปรึกษา และแนะนำที่เหมาะสมแก่ครูและบุคลากรในการปฏิบัติงาน	3.93	.753	มาก
รวม	4.03	.239	มาก

ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .239) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันแก่บุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .673) รองลงมา ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ความรู้ความสามารถพัฒนาองค์กร ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .660) ผู้บริหารยึดหลักการปกครองที่เป็นธรรม เป็นกัลยาณมิตรและยุติธรรม ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .719) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .726) ติดตามและประเมินผลศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานของบุคลากร ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .707) มีการส่งเสริมความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .675) ประสานงานที่ดีกับทุกฝ่ายในองค์กรและภาคส่วนในการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .784) และ อบรมให้ความรู้ คำปรึกษา และแนะนำที่เหมาะสมแก่ครูและบุคลากรในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = .753) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการบริหารงานวิชาการ

(n = 113)

ข้อความคำถามด้านการบริหารงานวิชาการ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S. D.	แปลผล
มีการติดตามการปฏิบัติงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	4.11	.712	มาก
ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.10	.681	มาก
มีการติดตามประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละวิชา	4.05	.766	มาก
มีการกำหนดวิธีการ และรับผิดชอบในการประเมินผลการเรียน	4.05	.754	มาก
จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	4.04	.712	มาก

10 การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ข้อความคำถามด้านการบริหารงานวิชาการ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S. D.	แปลผล
มีการจัดทำโครงการหลักสูตรสาระต่าง ๆ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์	4.04	.673	มาก
การจัดครูเข้าสอนตามชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสม	4.00	.707	มาก
การเก็บรวบรวมหลักฐาน การวัดประเมินผลของครูเป็นระบบที่ตรวจสอบได้	3.96	.719	มาก
รวม	4.05	.240	มาก

ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .240) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการติดตามการปฏิบัติงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .712) รองลงมา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .681) มีการติดตามประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละวิชา ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .766) มีการกำหนดวิธีการ และรับผิดชอบในการประเมินผลการเรียน ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .754) จัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .712) มีการจัดทำโครงการหลักสูตรสาระต่าง ๆ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .673) การจัดครูเข้าสอนตามชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .707) และ การเก็บรวบรวมหลักฐาน การวัดประเมินผลของครูเป็นระบบที่ตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .719) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการบริหารงบประมาณ

(n = 113)

ข้อความคำถามด้านการบริหารงบประมาณ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S. D.	แปลผล
มีระบบตรวจสอบภายใน โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ	4.11	.772	มาก
หน่วยงานที่รับผิดชอบใช้จ่ายงบประมาณถูกต้องตามวัตถุประสงค์และคุ่มค่า	4.09	.786	มาก
การเบิกจ่ายครอบคลุมทั่วถึงทุกแผนกและทุกสาระการเรียนรู้	4.07	.704	มาก
มีการปรับปรุงงบประมาณให้สอดคล้องในแต่ละแผนกและทุกสาระการเรียนรู้	4.05	.754	มาก
การเบิกจ่ายงบประมาณตรงตามวัตถุประสงค์และคุ่มค่า	4.04	.784	มาก
บุคลากรมีความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตามหลักธรรมทางศาสนา และกฎหมาย	4.04	.743	มาก
มีการวางแผนติดตามและตรวจสอบการเบิกจ่ายงบประมาณถูกต้องตามวัตถุประสงค์และคุ่มค่า	4.04	.737	มาก
มีการวางแผนใช้จ่ายงบประมาณที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม	3.98	.790	มาก
รวม	4.06	.234	มาก

ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการบริหารงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .234) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระบบตรวจสอบภายใน โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .772) รองลงมา หน่วยงานที่รับผิดชอบใช้จ่ายงบประมาณถูกต้องตามวัตถุประสงค์และคุ่มค่า ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = .786) การเบิกจ่ายครอบคลุมทั่วถึงทุกแผนกและทุกสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .704) มีการปรับปรุงงบประมาณให้สอดคล้องในแต่ละแผนกและทุกสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .754) การเบิกจ่ายงบประมาณตรงตามวัตถุประสงค์และคุ่มค่า ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .784) บุคลากรมีความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามหลักธรรมทางศาสนาและกฎหมาย ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .743) มีการวางแผนติดตามและตรวจสอบการเบิกจ่ายงบประมาณถูกต้องตามวัตถุประสงค์และคุ่มค่า ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .737) และ มีการวางแผนใช้จ่ายงบประมาณที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .790) ตามลำดับ

2. ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ด้านทรัพยากรทางการบริหาร (Input) หมายถึง สิ่งนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา และถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องจัดหาและจัดเตรียมไว้ให้พร้อม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านระบบบริหาร ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านหลักสูตร ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ และด้านงบประมาณ เป็นต้น ตามหลักไตรสิกขา เรียกทรัพยากรทางการบริหารเหล่านี้ว่า “ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ” หากได้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาสำหรับพัฒนาด้านทรัพยากรทางการบริหารก็จะทำให้ได้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีความสมบูรณ์ และมีความเป็นกัลยาณมิตรเพิ่มมากขึ้น

ด้านกระบวนการบริหาร (process) หมายถึง กลุ่มภารกิจของการบริหารที่แต่ละสถานศึกษาจัดวางไว้ แบ่งได้เป็น 7 ประการ คือ 1) การวางแผน คือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไรในอนาคต ซึ่งแผนงานที่จะทำในอนาคตก็คือกลุ่มกิจกรรมที่ถูกจัดไว้แล้วอย่างเป็นระบบ 2) การจัดองค์การ คือ ศูนย์รวมกลุ่มบุคคลหรือกิจการที่ประกอบกันขึ้นเป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือตราสารจัดตั้ง 3) การบริหารงานบุคคล คือ การจัดหาบุคคลมาปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา ให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ที่กำหนด 4) การวินิจฉัยสั่งการ คือ การออกคำสั่ง การนิเทศงาน และการควบคุมงาน 5) การประสานงาน คือ การประสานความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรให้ทำงานประสานเชื่อมโยงถึงกันและกันอย่างกลมกลืนที่จะทำให้ทุกภาคส่วนในองค์กรขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 6) การรายงาน คือ การรายงานผลของการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารระดับสูงได้รับทราบ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การแจ้งให้ทราบด้วยวาจา การเสนอเป็นบันทึกรายงาน การเสนอเป็นสรุปรายงานประจำปี หรือ การเสนอเป็นรายงานการวิจัย เป็นต้น 7) การงบประมาณ คือ งานวางแผนงานงบประมาณประจำปี เช่น การจัดทำและเสนอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน เป็นต้น หากมีการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการ ทุกด้านก็จะทำให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

12 การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ด้านผลลัพธ์ (Output) หมายถึง สถานศึกษาได้มีสิ่งต่อไปเกิดขึ้น ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ โปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการที่ดี เช่น ด้านบุคลากร ด้านระบบบริหาร ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านหลักสูตร ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ ด้านงบประมาณ เหล่านี้จัดให้มีความเป็นกัลยาณมิตร มีพอเพียง พร้อมใช้งานได้เต็มศักยภาพและทำได้อย่างถูกวิธี มีระเบียบ มีเหตุผล อย่างฉลาด 2) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการ เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ เป็นไปตามหลักของ ศิล สมาธิ และปัญญา

ด้านผลกระทบ (Impact) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากผลลัพธ์ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่คาดไว้หรือไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นก็ได้ เช่น ผลที่เกิดกับชุมชน ซึ่งเป็นผลสะท้อนกลับมาจากสถาบันทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ตามหลักแนวคิดของ “บวร” มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) บ้านหรือสถานประกอบการ 2) วัดหรือสถาบันทางศาสนา และ 3) ราชการหรือหน่วยงานของรัฐ

อภิปรายผล

สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .136) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .234) ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .240) ด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .262) และ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .239) ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป. ขอนแก่น เขต 1 มีการบริหารสถานศึกษาโดยบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับ พระอริการสกายแลบ ธรรมธโร (นามโท) (2561, น. ก) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .49) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักไตรสิกขา ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = .36) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = .65) และด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักไตรสิกขา ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .60) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ที่สุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักไตรสิกขา ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .67)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า สามารถบูรณาการหลักไตรสิกขาได้กับ 1) ด้านทรัพยากรทางการบริหาร เช่น บุคลากร ระบบบริหาร อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม หลักสูตร สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานสวัสดิการ และงบประมาณ 2) ด้านกระบวนการบริหาร เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ 3) ด้านผลลัพธ์ เช่น ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิและการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา และ 4) ด้านผลกระทบ เช่น ผลสะท้อนกลับจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียกับสถานศึกษา อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาในการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาจึงนำมาบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับ พระจักรพันธ์ ปัญญาโร (แช่เตียว) (2553, น. ก) ได้ทำการ

วิจัย เรื่อง “การบริหารการเรียนการสอน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ งานวิชาการเป็น ตัวบ่งชี้คุณภาพ และความสำเร็จของโรงเรียน ความสำคัญของโรงเรียนมักจะพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวนักเรียน ดังนั้น คุณภาพของผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน จึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงคล้องกับ พระชนากร วชิรธมโม (โพธิ์วัน) (2554, น. ก) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคลากรการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผนบุคลากร ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทำให้ได้แนวทางในการบริหารบุคลากรว่า ควรมีการวางแผนบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร มีการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการ ส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมและการปฏิบัติธรรม และให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตาม ความสามารถของแต่ละบุคคลอย่างมีความยุติธรรม

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = .136) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = .234) การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = .240) การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = .262) การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = .239) ตามลำดับ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า สามารถบูรณาการหลักไตรสิกขาได้กับ 1) ด้านทรัพยากรทางการบริหาร เช่น บุคลากร ระบบบริหาร อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม หลักสูตร สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานสวัสดิการ และงบประมาณ 2) ด้านกระบวนการบริหาร เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ 3) ด้านผลลัพธ์ เช่น ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิและการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา และ 4) ด้านผลกระทบ เช่น ผลสะท้อนกลับจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียกับสถานศึกษา

14 การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในเชิงบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรนำหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเลือกเฟ้นหลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารสถานศึกษาในแต่ละด้าน

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักปาปนิกสูตร (จักขุมา, วิฑูโร, นิสสยสัมปันโน) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษา
2. ควรศึกษาการบริหารงานด้านบุคคลของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- ประคอง วรรณสูตร. (2542). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ด้านสุทธา-การพิมพ์.
- พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ชยรัตน์. (2558). การบริหารการศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 4(2), 320-325.
- พระจักรพันธ์ ปญฺญารโ (แซ่เตียว). (2553). *การบริหารการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). *การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระธนากร วชิรธมโม (โพธิ์วัน). (2554). *การบริหารงานบุคลากรการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการสกายแลบ ธมฺมโร (นามโท). (2561) *การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พาทีพย์ ชมคำ. (2552). *การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2547). *โรงเรียนวิถีพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed.). New York: Harper and Row.